

УДК 81'42+811.133.1

СТРАТЕГІЯ ІНФОРМУВАННЯ У ФРАНЦУЗЬКОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Красненко О.М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Статтю присвячено дослідженню стратегії інформування у науковому дискурсі. Розглядаються мовні засоби реалізації тактик цієї стратегії на матеріалі французьких наукових текстів з міжнародних відносин. Встановлено, що є три види інформації, які слугують підставою оцінки достовірності висловлювання: епістемічно об'єктивна, непрямі опосередкована, а також інформація, одержана «з інших рук». Ураховуючи їх, стратегія інформування реалізує себе через тактики, які вказують на об'єктивний погляд на предмет, а також тактики з суб'єктивним представленням подій. Можливою, передусім у науково-публіцистичних текстах є тактика введення в оману.

Ключові слова: стратегія інформування, тактика, науковий дискурс, французький науковий текст з міжнародних відносин, науково-публіцистичний текст.

Постановка проблеми. Наука є точним описом реальних явищ світу, тому науковий дискурс призначений передавати об'єктивну інформацію про природу, суспільство та людину, пояснювати факти навколишнього середовища. Загальна його мета окреслюється через поняття «істина-хиба». Ключовими словами є «повідомити про те, що...», чи «пояснити те, що...». Науковий текст реалізує певну комунікативну інтенцію: 1) повідомити нові результати дослідження, констатувати (опис); 2) розповісти, зобразити (оповідь); 3) порівняти, резюмувати, узагальнити (визначення, пояснення явищ суспільного життя); 4) обґрунтувати, довести, спростувати певні положення, гіпотези (аргументація, міркування). Саме задача переконати шляхом логічного доказу визначає мовні особливості наукового дискурсу (тексту), головними рисами якого є об'єктивний аналіз та бездоганна логічність, доказовість та аргументованість, послідовність, ясність та точність мислення, правильність та доцільність, причинно-наслідковий зв'язок, термінологія [4, с. 6].

Значна увага у галузі комунікативної лінгвістики приділяється проблемам успішної комунікації, зокрема досліджуються не тільки умови, що забезпечують її ефективність, але й причини, що ведуть до порушень акту комунікації та його

подальшого протікання. З метою досягнення поставленої мети, автор-науковець цілеспрямовано та раціонально надає об'єктивну, достовірну інформацію та звертається до інтелектуального, раціонального обґрунтування фактів. Осць чому стратегія інформування є провідною у науковому дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема комунікативних стратегій розглядається у працях Т.А. ван Дейка, А.Д. Белової, Г.Г. Почепцова, О.М. Ільченко, О.С. Іссерс, К.С. Калініна, В.Є. Чернявської, І.Ю. Логінова, Дж. Гамперца та інших. У сучасній лінгвістиці науковий дискурс також був предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних мовознавців (Р.С. Алікаєв, О.О. Баженова, М.М. Глушко, О.О. Зверева, О.М. Ільченко, Т.Р. Кияк, М.М. Кожина, І.М. Колегаєва, Н.М. Разинкіна, Е.Ф. Скороходько, Л. Славгородська, А. Рей, Ф. Растье, Ф. Бош, С. Пуда тощо).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, комунікативні стратегії і тактики не досліджувалися на матеріалі французьких наукових текстів з міжнародних відносин, а тому потребують вивчення.

Метою нашої розвідки є аналіз тактик стратегії інформування та мовних засобів їх реалізації у науковому дискурсі. Досягнення поставле-

ної мети передбачає реалізацію таких завдань: розглянути різні види інформації та виявити, проаналізувати тактики стратегії інформування у французькому науковому дискурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У теоретично орієнтованих дослідженнях розрізняють об'єктивну / суб'єктивну, експліцитну / імпліцитну інформацію. І. Р. Гальперін аналізує три види інформації з огляду на її прагматичне призначення: змістово-фактуальну, змістово-концептуальну та змістово-підтекстову [3, с. 90]. Н. С. Валгіна стверджує, що змістова інформація буває: фактологічною, що відповідає емпіричному рівню пізнання; концептуальною та гіпотетичною, що відповідають теоретичному рівню пізнання; методичною, що містить у собі опис способів і прийомів засвоєння інформації; естетичною, яка пов'язана з категоріями оцінного, емоційного, морально-етичним планом; інструктивною, що має орієнтир на певні дії. Ці види інформації окремо або у сукупності містяться у різних видах тексту [2]. Зокрема, наукові тексти характеризуються передусім фактологічною, концептуальною і гіпотетичною інформаціями, а науково-публіцистичні – фактологічною та естетичною.

О. І. Беляєва виділяє такі три типи інформації (у Р. Д. Шакірової – знання), які слугують підставою оцінки достовірності висловлювання [1, с. 163; 6]: 1) **безпосередня, епістемічно об'єктивна інформація**, що будується на чуттєвому відображенні об'єктивної дійсності та внутрішньому стані мовця, на його власному знанні чи досвіді. Вона базується на сенсорних даних, котрі фіксуються пам'яттю з моменту народження протягом усього життя: *A partir de 1995, la thèse de la socialisation progressive semble pourtant s'imposer pour les fonctionnaires de l'Union comme pour les fonctionnaires des Etats membres* [11, с. 57];

2) **непряма опосередкована інформація**, яка не дозволяє стверджувати, що зміст пропозиції відповідає дійсності, але на основі неї мовець може шляхом логічного міркування робити оцінку її вірогідності. Р. Д. Шакірова називає його **вивідним знанням**, що базується на умовиводі в результаті інтелектуальної діяльності людини [6, с. 93]. Ці знання детерміновані здатністю людини до синтезу нових знань на базі фонових знань та аналізу ситуації. На відміну від безпосередніх знань, які вказують на ступінь повноти інформації, ці знання характеризуються таким параметром, як ступінь суб'єктивної впевненості мовця у вірогідності повідомлення: *Selon le Stockholm International Peace Institute (Sipri), la France arrive en deuxième position des exportateurs d'armes pour l'année 1998, derrière les Etats-Unis, mais devant la Russie* [16, с. 21];

3) **інформація, одержана «з інших рук»**, є вторинною на протигагу першим двом, які є первинними по відношенню до мовця. Цей тип інформації дозволяє мовцю передати роль суб'єкта оцінки III особи: *Pour les gouvernements du Benelux, comme l'affirme le ministre des Affaires étrangères des Pays-Bas, Joseph Luns, en 1961, «le processus engagé par le traité de Rome doit conduire à l'unité politique sous la forme d'une intégration, qui seule peut donner aux petits Etats les garanties dont ils ont besoin»* [11, с. 18].

Ураховуючи різні види інформації, **стратегія інформування** реалізується через використання тактик, які вказують на об'єктивний погляд на предмет:

- 1) постановка актуальної проблеми;
- 2) об'єктивне представлення подій та створення загальновідомої ситуації; а також тактики з суб'єктивним представленням подій:
- 3) подання найважливішої інформації;
- 4) висловлювання власної думки / власного ставлення до проблеми;
- 5) збереження автентичності «чужих» висловлювань;
- 6) звернення до авторитету метаавтора (ів);
- 7) чітке структурування інформації та можливою, особливо у науково-публіцистичних текстах, є
- 8) тактика введення в оману.

Тактика постановки актуальної проблеми.

Будь-яке наукове повідомлення, незалежно від жанру й об'єму містить звороти, які формулюють мету та задачі дослідження, а також вказують на існування актуальної проблеми. Як правило, ці висловлювання складаються з двох частин: перша (формальна) відображає сам факт орієнтованості статті, цілеспрямований, прагматичний характер. До її складу входять звороти: *le but / l'objet / l'objectif de cette étude / ce livre / cet article est de présenter / montrer / exposer / développer / mettre au point...* Друга ж частина, **конкретно-змістова**, описує експліцитно цю ціль: *Le parti pris adopté ici consiste à présenter la construction européenne à travers trois catégories d'acteurs efficients* [11, с. 3].

У французьких наукових текстах з міжнародних відносин переважно використовуються висловлювання: *dans... on se propose, nous nous proposons, nous étudions / examinerons / considérons / consacrons*, звороти: *il s'agit de, il est question de, le problème se pose* тощо: *Il s'agit d'abord des institutions communautaires, à commencer par la Commission, qui peuvent se servir d'une faire avancer un programme d'action* [11, с. 66].

Для опису мети дослідження науковець найчастіше використовує дієслова та дієслівні вирази: *envisager, considérer, étudier, explorer, examiner, montrer, mettre au point, développer, accorder toute leur importance à, proposer des réflexions, aborder, s'ouvrir sur une analyse, démontrer* тощо. Наприклад: *Beaucoup d'éditeurs considèrent qu'avec l'équipe Ahmadinejad au pouvoir, l'édition iranienne vit une des périodes les plus noires de son histoire* [15, с. 31].

Коли автор вважає за необхідне звернути увагу читача на певний тезис (або навіть ціле судження), використовується зворот зобов'язання у поєднанні з дієсловами, які мають значення «констатації» (з відтінком «виділення»): *noter, remarquer, mentionner, souligner, retenir, constater*): *il faut noter que..., il importe de remarquer..., il est à noter, il est important de souligner, il est intéressant de noter: Il importe toutefois de souligner que le morcellement de ces territoires ethniques se combine avec les connexions occultes de diverses mafias, serbes, bosniques et croates [...]* [9, с. 31].

Науковцями широко використовуються звороти *il ne faut pas oublier, il faut se souvenir (rappeler, mentionner, tenir compte)*, які апелюють до знань читача, встановлюють логічний зв'язок між старою та новою інформаціями, допомагають краще зрозуміти внутрішній зв'язок між окремими положеннями висловлювання. Окрім того, вони слугують засобами активізації уваги: *Auparavant, il faut rappeler la forte implantation des groupements transnationaux dans l'Europe continentale* [11, с. 82].

Об'єктивна констатація факту, нейтральна причина, найчастіше зустрічається і передається як будь-якими неособовими дієслівними формами: дієприкметником теперішнього, минулого часів, герундієм, так і підрядними реченнями із сполучниками *parce que, du fait que*: *Parti laïque, Israël Beitenou a été longtemps désigné comme «russophone», parce qu'il attirait des immigrants récents des ex-républiques soviétiques (plus de 1 million)* [15, с. 60].

Під об'єктивними розуміють те, що існує поза свідомістю суб'єкта, не пов'язане зі станом носія точки зору та виключає його з тексту як особистість разом із місцем, свідомістю, перспективою. Як правило, добре обізнаний науковець займає об'єктивну позицію, а розповідь відбувається від третьої особи, немовби ззовні. Отже, **тактика об'єктивного представлення подій** полягає у відсутності в тексті позначень людей, з позицій яких відтворюється зміст, і реалізується ходами, що відображають ступінь узагальнення інформації у наукових працях.

Досвідчений науковець володіє повними знаннями про те, що відбулося, і може проаналізувати отримані дані та подати висновки в узагальненому вигляді. Цей хід реалізується формами множини іменників (*membres de l'UE, les Allemands de l'Est, les femmes, les enfants*), займенників (*nous, vous, ils, notre, leur, ces, celles*), прислівниками із значенням узагальнення (*en générale, généralement, d'une manière générale, au total*).

Безособистісному, об'єктивному характеру представлення наукового пізнання відповідають асертиви, а також пасивні конструкції. Використання пасивного стану відображає той екстралінгвальний факт, що предмети реального світу є для науки передусім об'єктом, на який направлена його пізнавальна діяльність. Пасивні конструкції є цікаві своєю зміною суб'єкта й об'єкта, завдяки чому зміщується акцентування у смислі речення. Більш того, пасив вводиться з метою уникнення називання агента дії, що автоматично знімає відповідальність за сказане.

Таким чином, об'єктивність викладу наукової інформації є важливою для підняття престижу науковця, спеціаліста з міжнародних відносин і досягається завдяки використанню великої кількості форм пасивного стану дієслова, а також займенникових дієслів із пасивним значенням. Наприклад: *Les compétences sont alors partagées entre le Conseil des ministres [...] et le Parlement [...]* [11, с. 75].

Використання фактів без аргументації як загальновідомих створюють очевидну ситуацію. Автор представляє якусь точку зору, оцінку, думку не як одиничну, що належить лише

суб'єкту мовлення, а як загальновідому. Цей прийом В.Є. Чернявська називає «створення семантичного поля «свої» [5]. Створення очевидної, загальновідомої ситуації реалізується за допомогою таких прислівників, як *bien sûr, en effet, toujours*, конструкцій *il est de notoriété publique, il est bien connu, il est clair*.

Тактика представлення найважливішої інформації. Оцінка наукового явища, факту щодо значущості, будучи суб'єктивною, одночасно має чітку комунікативну направленість. Вона відображає намір автора активізувати увагу читача на важливих моментах викладу інформації. Коментуючи повідомлення, мовець часто використовує прикметники зі значенням важливості (*important, prioritaire, essentiel, majeur, significatif, capital, central, exceptionnel*), які входять до складу таких конструкцій: *Substantif + ktre / rester + adjectif* та безособові конструкції *il est adjectif*. Наприклад: *Cependant, la Russie est trop importante pour être ignorée, négligée ou caricaturée* [15, с. 105].

Засобами підкреслення важливого та корисного у процесі оформлення оцінної інформації є інтенсифікатори значення оцінних лексем (прикметників, прислівників), до яких можна віднести прислівники *si, fort, trop, très, tant, bien*, тощо. Використання підсилювачів оцінного значення можна також віднести до застосування впливу на переконання читача в тому, що виклад матеріалу здійснюється докладно, а тому мовець має змогу впевнено висловлювати свою думку.

Звороти, як засоби логічного виділення, виділяють та фокусують увагу читача на важливості нових фактів, на стрижневих моментах наукової праці; домінують такі моделі *ce... qui, ce... que, ce qui (que)... c'est: Ce que le 11 septembre a ajouté à ce tableau [...] c'est la possibilité d'attentats [...]* [15, с. 182]. Отже, спеціаліст із міжнародних відносин, заперечуючи одну причину, виділяє підсилювальним зворотом справжню.

Важливість підкреслюється завдяки: 1) **вставним виразам** типу *d'une manière significative, en premier lieu*; 2) **словосполученнями**: (*grande question (clé / déterminante), un enjeu (un atout) majeur / essentiel, le caractère prioritaire, l'une des questions centrales, une prérogative d'exception, une importance primordiale, un impératif stratégique, l'un des thèmes-phares, le rôle pivot / moteur, un rôle international de premier plan* тощо).

Якщо суттєвим (або хоча б цікавим) є якийсь момент процесу наукового пізнання, його аналізу, то використовуються безособові конструкції: *il est intéressant d'analyser, de constater, d'observer d'étudier qch / que: Mais il paraît également intéressant d'étudier les situations internes, l'évolution des opinions publiques, les luttes pour le pouvoir dans les principaux pays de la région* [15, с. 8].

Тактика висловлювання власної думки / ставлення до проблеми реалізується завдяки використанню: 1) займенників першої особи (*je, a також nous, on*): *Au final, on peut estimer que le Président de la Convention a su jouer de son autorité et de son sens du calendrier pour amener les travaux à bon port* [14, с. 24];

2) дієслів розумової діяльності (*penser, estimer, avoir d'avis, comprendre, considérer, prendre en*

considération, tirer une conclusion, affirmer: **Il importe de considérer** le modèle soviétique des relations internationales, tel qu'il a fonctionné depuis la fin de la seconde guerre mondiale, pour ensuite en analyser la remise en cause à partir de 1985 [15, с. 32];

3) неозначено-особових (*on sait que...*) або безособових конструкцій (*il est certain / clair / vrai / évident / probable* тощо): **Il est clair que** le climat général de violences et d'affrontements qui se répand dans toute la région a pesé sur la situation intérieure des pays [15, с. 9];

4) модальних прислівників *certainement, évidemment, probablement, vraiment*, а також прислівникових зворотів *sans (aucun) doute, bien sûr* та інших, за допомогою яких автор виражає своє суб'єктивне ставлення до достовірності наукового повідомлення: *A nouveau prioritaire, la relation avec les Etats-Unis est sans doute pour lui un choix stratégique* [13, с. 60];

5) авторських уточнень: *La dernière décennie a en outre été marquée par la prolifération des accords commerciaux régionaux (ACR selon la terminologie de l'Organisation mondiale de commerce [OMC])* [15, с. 53];

6) вставних слів *de mon point vue, pour ma part, à ma connaissance, à vrai dire, pour moi, selon moi, à mon avis*, які французький учений Андре Боріло називає «прислівниками сильної думки» (*adverbes d'opinion forte*), що входять до підкатегорії епістемічних прислівників і вважає, що вони сигналізуючи суб'єктивну точку зору мовця, виконують прагматичну функцію, а саме пом'якшують категоричний зміст висловлювання [8, с. 31–40]. Уживані в першій особі, ці вставні слова неодмінно належать до світу думок мовця, а саме представляють його віру, знання, судження. За їх допомогою спеціаліст із міжнародних відносин висловлює експліцитно власне бачення, ставлення до повідомлювальної інформації: *Si les preuves de cette cession n'ont pas à ma connaissance été apportées, il reste que le rapport du 26 novembre 2001* [13, с. 78].

Адресант демонструє своє суб'єктивно емоційне ставлення до фактів дійсності за допомогою вставних слів *à l'évidence, en vain, le cas échéant, curieusement, pire, mieux, sans surprise*: *La période post-retrait syrien du Liban n'est pas uniquement caractérisée par l'habituelle faiblesse des institutions de l'Etat libanais, mais, pire, par un vide institutionnel – sans précédent an temps de paix – ou la gestion de l'Etat est quasi inexistant* [15, с. 40].

На авторську емоційну оцінку до наукового повідомлення указують також безособові вирази типу *il est dommage que, il n'est guère étonnant, il est frappant de constater, il serait désolant / hasardeux*: **Il est dommage que** cet aspect soit perdu aujourd'hui et qu'un agrégatif ne sache pas identifier un certain nombre de tableaux du XVIe siècle [11, с. 58]. Використання найвищого ступеня порівняння прикметників відображає власне ставлення автора: *Il est évident que même les système énergétiques les plus modernes peuvent céder face à de telles anomalies climatiques* [10, с. 14].

Тактика збереження автентичності чужих висловлювань реалізується шляхом цитування як засобу вираження референтної авториза-

ції. Посилання на метаавторів не лише обґрунтовують постановку проблеми, її актуальність, перспективність, але й верифікують істинність авторських суджень про предмет мовлення та інформацію про нього.

Цитування є цікавим та активно функціонуючим засобом ілюстрації та аргументації у науковому дискурсі, а тому використовується також у стратегіях аргументування та привертання уваги. Цитата завжди графічно відділена від основного тексту лапками. Вона може бути структурно представлена словосполученням, одним або кількома реченнями і, як правило, дається з посиланням на джерело. Цитати можуть уводиться у текст по-різному: слідувати після авторських слів і включатися у текст як його відносно самостійні частини, вмонтовуватися у непряму мову та приєднуватися за допомогою вставних слів і конструкцій. Ці способи уведення цитат збагачують структуру тексту, дозволяючи живо поєднувати чуже мовлення з авторським.

У науковому тексті з міжнародних відносин автор цитує різного роду документи, зокрема офіційні документи, конституції, угоди, договори для того, щоб підтримати свою думку, переконати читача у слушності, прийнятності власної позиції, пояснити те чи інше положення.

Щоб бути переконливим, автор наукового дискурсу з міжнародних відносин цитує не тільки авторські слова науковців, політологів, політиків, філософів, письменників, але й девізи, слогани, переважно англійською: *Ses actions ont une devise: In Capital We Trust* (PE, 98). *Le slogan officieux peut bien afficher: «Ce qui est bon pour Gazprom (ou Rosneft) est bon pour la Russie»* [15, с. 98]. Отже, цитати додають особистісності, безпосередності, автентичності науковому висловлюванню, забезпечуючи максимальну точність вираження інформації.

Щоб зберегти континуум, послідовний виклад наукового матеріалу, мовець часто **посилається** на джерела певної інформації: наукові праці, підручники, а також газети, журнали, пересічну інформацію (бібліографічні посилання). Наприклад: *Le président Koutchma a redit à plusieurs reprises en 2002-2003 sa volonté de maintenir «le choix européen qui est dans la ligne de la politique de l'Ukraine depuis son indépendance»*¹⁹ (*Voir par ex. son discours sur l'état de la nation du 18 juin 2002 à la Verkhovna Rada, Kyiv Post*, 20 juin 2002, *RFE / RL Newslime* 18 juin 2002) [13, с. 82].

При посиланні науковця на самого себе звичайно використовуються звороти *j'ai / nous avons déjà dit plus haut, comme nous avons noté / signalé dernièrement, de notre point de vue*, які виражають водночас його ставлення до повідомлення: *En contrôlant le processus décisionnel, les Etats membres pouvaient ainsi accepter plus facilement la hardiesse de la Cour. Pour sa part, nous l'avons dit, la Cour trouvait dans cette situation de nouvelles raisons d'aller de l'avant* [11, с. 64].

Отже, цитування та посилання – це основні засоби забезпечення інтертекстуальної перспективи наукового повідомлення, яка демонструє наступність та послідовність у науковій діяльності автора. Крім того, інтертекстуальність є необхідною умовою існування наукових творів, де посилання на інші тексти, аналіз концепцій

інших авторів, їх цитування забезпечують необхідні умови достовірності та ґрунтовності дослідження і показують погляди яких учених сприяють власною переконливому викладу матеріалу мовця. Загальною тенденцією є трансформація цитати в загальне місце, а посилання в алюзію.

Прагнучи переконати адресата у вірогідності власної концепції, яка сумісна з авторитетними однодумцями, автор наукового дискурсу використовує **тактику апеляції до авторитету або до релігійних почуттів**. Це пояснюється, з одного боку, дотримання максими скромності, а з іншого – індивідуально-психологічними особливостями мовця, у тому числі невпевненістю у своїх силах. Тактика апеляції до авторитету дуже ефективна, бо автор посилається для підтримки своїх поглядів на думки, вислови відомих у світі людей, науковців, філософів тощо. Як правило, це конкретно-ситуативний аргумент до авторитету, можливий у певних ситуаціях мовного спілкування. Це непрямий засіб власного переконання автора: *L'enveloppe métafamiliale n'est ni la Reine ni le Dollar, mais la Nation. Montesquieu l'a dit une fois pour toutes dans L'esprit des lois: « Il y a deux sortes de tyrannie: une réelle qui consiste dans la violence du gouvernement, et une d'opinions qui se fait sentir lorsque ceux qui gouvernent établissent des choses qui choquent la manière de pensée de la Nation »* [12, с. 9].

Тактика чіткого структурування інформації є важливим способом реалізації персуазивної інтенції адресанта та полягає у поліпшенні ефективності комунікації, оскільки вона полегшує сприйняття адресатом інформаційного потоку мовлення адресанта. Структурування відбувається з упорядкувальною, класифікаційною та аргументативною метою. Ця тактика передається через низку дискурсивних маркерів, що допомагають адресату зорієнтуватися в інформації, структуруючи наукове повідомлення. Дискурсивні маркери лінеарності передають уведення інформації, розвиток чи розгляд проблеми, а також підсумування.

Як відомо, зв'язність є однією із найголовніших характеристик наукового дискурсу, де адекватна передача логічної структури думки відіграє важливу роль для правильного сприйняття інформації. Частина наукового тексту та положення в межах самих частин логічно взаємозв'язані завдяки спеціальним словам чи словосполученням, які носять назву логічні слова. Мовні засоби лінеарності передають **послідовність** чи **перелік** за допомогою *premièrement, deuxièmement, troisièmement; d'abord, puis, ensuite* тощо.

Для розгляду наукових проблем з різних точок зору мовець використовує *d'une part, d'autre part; l'un, l'autre; la première, la seconde; du côté de: Le prix de l'ajustement de l'économie japonaise aux nouvelles conditions du marché et à la concurrence – en particulier de la Chine – a été payé par presque tous les partenaires économiques. Du côté des salariés, [...]. Du côté des entreprises, il a fallu radicalement restructurer; Mais le Japon recueille aujourd'hui les fruits de ces efforts qui élèvent son taux de croissance potentiel* [15, с. 153].

Перехід від констатації до аргументації маркує *en effet: Pourtant, les Chinois restent très prudents: certes, ils ont un intérêt certain*

à l'apaisement des tensions dans la péninsule coréenne. En effet, le raidissement de la Corée du Nord fournit un prétexte indiscutable au maintien des troupes américaines non seulement en Corée du Sud, mais également au Japon [13, с. 134].

Перехід до наступного етапу може передаватися через завершення плану викладу, який маркує *il reste* та **констатацію** обґрунтування наступного повідомлення *alors*. Наприклад: *Il reste à aborder une dernière dimension de l'identité européenne: face à des Etats-Unis qui affirment haut et fort un certain nombre de principes* [14, с. 35].

Для **констатації незалежності від попереднього викладу** автор французького наукового дискурсу використовує *de toute façon, quoi qu'il en soit*, а для **пояснення** попереднього тезиса – *ainsi: S'agissant du sort des industries de la Ruhr, il était, à l'époque, relativement inconcevable que les Français agissent seuls ou, si l'on préfère, qu'une solution négociée n'associe pas les Anglais. Ainsi, c'est seulement après de vaines tentatives tendant à rallier la Grande-Bretagne autour d'un «noyau communautaire» que les responsables français se tournèrent vers le Rhin* [11, с. 10].

Щоб посилити ті положення, які захищає автор з метою інформування й аргументування, уживаються у французькому науковому тексті з міжнародних відносин вирази, які передають **додаткову інформацію** (*à noter, de plus, de surcroît, de plus en plus, en d'autres termes, autrement dit, de même, à cet égard, c'est-à-dire, en outre* тощо). Їх лексичне значення вказує на те, що автор уводить новий аспект досліджуваного явища, інше формулювання повідомленого тезиса, дає коментар до власного повідомлення, за яким слідує висновок: *En Egypte, le combat pour la succession d'un monarque vieillissant se déroule au milieu d'une opinion de plus en plus à l'écoute des Frères musulmans qui semblent être la seule force d'opposition organisée* [15, с. 10].

Для **підсумування** основних положень, концепцій наукового дослідження, мовець використовує логічні слова *donc, dès lors*, які вказують на **висновок, безпосередньо пов'язаний з попереднім текстом**: *Les frontières de l'Europe ne sont donc pas seulement externes. Il peut y avoir des frontières au sein de l'Europe elle-même, entre des personnes qui acceptent ces postulats de base et qui au moins en théorie, estiment qu'elles doivent se comporter en conséquence, et d'autres qui ne sont guère disposées à le faire* [9, с. 20].

«Знаки резюме» *en conclusion, en résumé, en bref, et bien, tel est, en général, en somme, au total, au bilan* вживаються для того, щоб **підвести підсумки**. Водночас вони мають значення висновку-умовиводу, які є важливими при логічно послідовному викладі матеріалу в аргументуванні: *En bref, la France est accusée de vouloir maintenir son «pré carré» sur un continent dont elle ne perçoit plus les évolutions politiques ni sociales* [15, с. 144]. Автор наукового дискурсу з міжнародних відносин може підводити підсумки, нумеруючи свої висновки.

Антипереконання або **тактика введення в оману** також є можливою, але не бажаною у науковому дискурсі, вона передбачає використання хибних цифр, дат тощо. Наприклад: *Washington,*

depuis plusieurs années, reprochait à ses alliés européens de ne pas consacrer suffisamment de ressources budgétaires à la défense. Avec 3,13% de leur PIB affectés à la défense en 2002, les Etats-Unis excèdent en effet de loin les efforts militaires réalisés par les pays de l'union européenne, ou, avec respectivement 2,43 et 1,95%, la Grande-Bretagne et la France doit facilement figure de chefs de file, les trois autres «grands» n'arrivant que loin derrière, avec 1,41% du PIB pour l'Italie, 1,21% pour l'Espagne et 1,17% pour l'Allemagne [14, с. 31]. Численність цифр, дат потребує перевірки, чи доведення, чи спростування (чи посилання на джерело фактів). Якщо точно джерело не вказується, то виникає певний сумнів, невпевненість. Таким чином, можливою є підміна даних або навіть тезису. Слід зазначити, що ця тактика використовується переважно журналістами, ніж науковцями.

Ураховуючи принцип істинності, у науковому тексті з міжнародних відносин переважає *адекватно-істинний* тип комунікації, адже автор намагається якомога об'єктивно представити наукову інформацію. *Замовчування* деяких політичних фактів (інформація не є істинною, оскільки вона не цілком подана адресатові), як і *контрадикторний* тип (мовець говорить неправду, адресат сприймає її як істину) є цілком можливі особливо у науково-публіцистичному тексті. Щодо

конвенційно-неістинного (за домовленістю адресат і мовець оперують неправдою як істиною); *дешифрування* (розкриття брехні адресатом); *шифровано-істинного* (адресат і мовець сприймають неістинну інформацію, але їм відомий код перетворення її на істинну) типів [7, с. 136], вони властиві передусім усній комунікації.

Висновки і перспективи. З урахуванням типів інформації, стратегія інформування реалізується через три групи тактик. Перша група тактик вказує на об'єктивний погляд на предмет, а саме постановка актуальної проблеми, підкреслення об'єктивності інформації та створення очевидної і загальновідомої ситуації. До другої групи належать тактики, що суб'єктивно представляють події: подання найважливішої інформації, висловлювання власної думки/власного ставлення до проблеми; збереження автентичності «чужих» висловлювань, звернення до авторитету метаавтора (ів), чітке структурування інформації. До третьої групи відносимо тактику введення в оману (антипереконання), яка є можливою, передусім у науково-публіцистичних текстах і використовується переважно журналістами. Вбачаємо перспективу подальшого пошуку вивченні інших стратегій і тактик, притаманних науковому дискурсу, а також на матеріалі наукових текстів інших галузей знань з долученням інших мов та етнокультурних традицій.

Список літератури:

1. Беляева Е. И. Достоверность / Елена Ивановна Беляева // Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность / [под ред. А. В. Бондарко] – Л.: Наука, 1990. – С. 157–179.
2. Валгина Н. С. Теория текста : учебное пособие [Электронный ресурс] / Нина Сергеевна Валгина. – Режим доступа : http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook029/01/index.html?part_007.htm
3. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / Илья Романович Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 139 с.
4. Красненко О. М. Лінгвопрагматичні засоби персуазивності у сучасній французькій мові (на матеріалі публікацій з міжнародних відносин): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 «Романські мови» / Оксана Миколаївна Красненко. – К., 2011 – 20 с.
5. Чернявская В. Е. Дискурс власти и власть дискурса: проблемы речевого воздействия / Валерия Евгеньевна Чернявская. – М.: Флинта; Наука, 2006. – 136 с.
6. Шакирова Р. Д. Понятие эпистемического статуса высказывания и средства его актуализации в современном немецком языке / Резеда Дильшатовна Шакирова // Филологические науки. – М.: Изд-во МГУ имени М.В. Ломоносова. – 2009. – № 2. – С. 89–97.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика (термінологічна енциклопедія) / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
8. Borillo A. Les « adverbess d'opinion forte » selon moi, à mes yeux, à mon avis... : point de vue subjectif et effet d'atténuation // Langue française: Procédés de modalisation, l'atténuation / André Borillo. – P.: Larousse. – 2004. – № 142. – P. 31–41.
9. Brague R. L'Europe, quelles frontières ? / Rémi Brague, Yves Lacoste Yves, Jean-Christophe Victor et d'autres. – P.: CULTURESFRANCE, 2007. – 67 p.
10. Courrier international, 2006 – № 795. – 63 p.
11. Courty G. La construction européenne / Guillaume Courty, Guillaume Devin. – P.: La Découverte, 2005. – 124 p.
12. Kristeva J. Europe des cultures et culture européenne: communauté et diversité / [contributions rassemblées par J. Kristeva, F. Ogé]. – P.: Hachette, 2008. – 185 p.
13. Cycle de conférences «L'évolution des relations internationales depuis 11 septembre 2001»: Зб. документів французько-українського технічного співробітництва. – № 3. – К.: ТОВ «Етна-1», 2003. – 137 с.
14. Les pays de l'Union européenne / [sous la direction d'A. Grosser]. – P.: La documentation Française, 2003. – 206 p.
15. Politique étrangère: revue trimestrielle / [directeur T. de Montbrial]. – P.: Ifri/Armand Colin, 2007. – № 1. – 234 p.
16. Ventes d'armes de la France / [sous la direction de P. Bouveret et B. Elomari]. – Lyon: Institut des droits de l'Homme, 2000. – 221 p.

Красненко О.Н.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

СТРАТЕГИЯ ИНФОРМИРОВАНИЯ ВО ФРАНЦУЗСКОМ НАУЧНОМ ДИСКУРСЕ

Аннотация

Статья посвящена исследованию стратегии информирования в научном дискурсе. Рассматриваются языковые средства реализации тактик этой стратегии на материале французских научных текстов по международным отношениям. Установлено, что есть три вида информации, которые служат основанием достоверности высказывания: эпистемическая объективная, непрямо опосредствованная, а также информация, полученная «с других рук». Учитывая эти виды, стратегия информирования реализует себя через тактики, которые указывают на объективный взгляд на предмет, а также тактики с субъективным представлением событий. Возможной, прежде всего в научно-публицистических текстах есть тактика введения в заблуждение.

Ключевые слова: стратегия информирования, тактика, научный дискурс, французский научный текст по международным отношениям, научно-публицистический текст.

Krasnenko O.M.

Kyiv Taras Shevchenko National University

STRATEGY OF INFORMING IN FRENCH SCIENTIFIC DISCOURSE

Summary

The article deals with the investigation of strategy of informing in scientific discourse. Linguistic means of tactics' realization of this strategy are studied in French scientific texts on international relations. It has been proved, that there are three types of information which serve grounds for trustworthiness of the message: epistemic objective, indirect mediated and information from other sources. Taking these types into consideration, strategy of informing is realized by the use of tactics which show the objective view on the subject and the subjective representation of events. Tactic of leading astray is possible, especially in mass media texts.

Keywords: strategy of informing, tactic, scientific discourse, French scientific text on international relations, mass media text.